

I. A PATAKI TANÍTÓKÉPZÉS 160 ESZTENDEJE

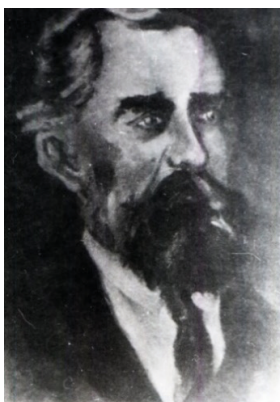
KELEMEN JUDIT

160 ÉVES A SÁROSPATAKI PEDAGÓGUSKÉPZÉS

Sárospatakon 1857-ben indult az első olyan tanév, amely során tanítók képzésére is sor került. Az eltelt 160 év tiszteletére jubileumi esztendőként tekintünk a teljes 2017. évre, így engedjék meg nekem, hogy az évforduló kapcsán röviden áttekintsem az elmúlt 160 esztendő legfontosabb történéseit.

A nagy múltú pataki iskola történetében a jogi és teológiai akadémia működése mellett a kollégium nagydiák-tanítói (*preceptorok*) számára korábban is készültek olyan „tanítási útmutatók”, amelyeket ők lelkeszi helyük elfoglalása előtt a falusi iskolákban tanítók-ként alkalmazni tudtak, azonban a 19. század elején kezdődő változások, a tanítóképző intézetek különféle formáinak országos méretű kialakulása Sárospatakon is változásokat indukált. (Ködöböcz, 1986).

A Tiszáninneni Református Egyházkerület abaúji vármegyei közgyűlése 1843-ban fogalmazta meg igényét a pataki kollégiumi ifjak számára kialakítandó tanítóképző intézet, azaz „praeparandia docentum” vonatkozásában. Anyagi okok miatt akkor nem sikerült konkrét lépéseket foganatosítani, viszont komoly gyűjtések kezdődtek a gyűlekezetek részéről, valamint a sárospataki kollégium jeles tanáregyéniségei megkezdték azt a fajta tartalmi munkát, amely a későbbi tanítóképzés módszertani megalapozásának tekinthető. A népiskolákban folyó tanítás korszerűsítése érdekében tankönyvsorozatot és kapcsolódó tanító útmutatókat, módszertani kézikönyveket, akkori szóhasználattal „vezérkönyveket” készítettek. Az így létrejött Népiskolai Könyvtár, a Debrecenben és Nagykőrösön 1855-ben megkezdődő református tanítóképzés, valamint a bécsi miniszteri rendelet a katolikus tanítóképzés kiszélesítése és korszerűsítése kapcsán arra ösztönözte a Tiszáninneni Református Egyházkerület vezetőit, hogy haladéktalan és konkrét lépéseket tegyenek saját egyházkerületi tanítóképző létrehozása érdekében. Árvay József, a sárospataki kollégium egykori diákja és gimnáziumi tanára kapta a szervezőmunka előkészítésének feladatát. (Ködöböcz, 1986)

I/1. kép: Árvay József portréja¹ (az alkotó ismeretlen)

1857. november 16-án kezdődött meg a tanítás a Teológiai Akadémia és a Gimnázium mellett szervezetileg – és helyszínként is – a sárospataki kollégium keretei közt, annak egyik intézeti ágaként. Huszonöt teológus és öt „képezdei” hallgató vett részt az ekkor még csupán hathónapos tanfolyamon, de a következő évben a hároméves képzés már harminckettő diákkal folyt. (Dienes és Ugrai, 2013)

Történetének 160 esztendeje alatt a Pataki Képző fenntartásában többször történt változás. Elsőként a szűkös anyagi lehetőségek és a korszerű oktatás kritériumai kapcsán megfogalmazott állami elvárások miatt mondott le az egyházkerület az intézményről, amely így 1870-ben Állami Tanítóképző Intézeté vált. 1929-ben azonban a megváltozott politikai és anyagi körülmények miatt visszakerült a református egyházhoz, majd az újabb politikai események következtében a közoktatás államosításának eredményeként 1950-ben ismét állami fenntartásúvá vált, és azóta is folyamatosan állami intézményként működik. A 100 esztendő jubileum alkalmával vette fel Johannes Amos Comenius reformpedagógus nevét, aki Sárospatakon töltött négy esztendőt, és legismertebb könyveit (*Orbis Sensualium Pictus*, *Schola Ludus*) is itt írta. (Fehér, 2007)

I/1. ábra: Bélyegző 1958-ból – Comenius nevével

¹ A Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei szíves hozzájárulásával

A tanítóképzés 1959-ben felsőfokúvá vált, 1976-ban főiskolai rangot kapott. 2000-ben a Miskolci Egyetem szervezeti kereteibe integrálódott annak Comenius Tanítóképző Főiskolai Karaként (2010-től Comenius Főiskolai Kar). 2013-tól az egri székhelyű Eszterházy Károly Főiskola Comenius Karaként, 2016-tól pedig az egyetemmé vált anyain-tézmény Sárospataki Comenius Campusaként működik.

I/2. kép: Az oktatási főépület napjainkban (Sasi Gábor fotója)

A tanítóképzés állomásainak rövid bemutatását követően most röviden tekintsük át az oktatás helyszínéül szolgáló vagy azt kiegészítő épületek történetét is! Az 1870-ben államivá vált intézmény egy korábban kaszárnyának tervezett, felújított, a tanítóképzés céljainak megfelelően átalakított épületben kezdte meg munkáját. A mai oktatási főépület nyugati szárnya, az ún. „sötét folyosós rész” mindmáig az egykori kaszárnya épületkialakítását mutatja.

I/3. kép: A Képző épülete az 1870-es években (Tamás Erzsébet szíves hozzájárulásával)

Az öröndetes diáklétszám-növekedés azonban rövidesen épületbővítést tett szükségessé, amelyre pályázatot írtak ki. Oktatási főépületünk a mai napig őrzi külsejében az ekkori változtatásokat: a felső-magyarországi reneszánsz építkezési stílus hagyományait tükröző, valamint Sárospatak másik emblematis épületének, a Rákóczi Várnak fő motívumait is idéző, az első, kifejezetten a tanítóképzés számára épített magyarországi épület Lechner Jenő és Wurga László tervei alapján készült. 1913 őszén vette birtokba az új épületet a tanítóképzés. Nagyszabású ünnepséget csak az udvar- és kertrendezési munkálatokat követően terveztek, erre azonban a szarajevói merénylet és az ezt követő történelmi események miatt nem került sor. (Földy, 2004)

I/4. kép: A homlokzaton olvasható felirat a tervezők és építtetőik neveivel (Sasi Gábor fotója)

Eleinte a gyakorlóiskola és a diákotthon is ebben az épületben működött. Ez utóbbi a háború után megszűnt, majd az államosításokat követően a Képző 1951-ben megkapta a korábban a református egyház tulajdonát képező ún. ONCSA-épületet. (Fehér, 2007) A növekvő hallgatói létszám miatt ez a diákszálló hamarosan szűkösnek bizonyult, így a campus területén 1964-ben felépült egy új kollégium, amelyet 1983-ban bővítettek, majd korszerűsítettek. A kollégium a felújítást követően megkapta és mindmáig viseli Dezső Lajos, a Pataki Képző egyik nagyformátumú igazgatója nevét. Mivel az ONCSA 1993-ban visszakerült a református egyházhoz, szükségessé vált a Dezső Lajos Kollégium bővítése. Ekkor alakították ki az ún. B-szárnyat, majd 1995-ben felújították a régi kollégiumot is. A kollégium B-épülete 2015-ben pályázati beruházásból megújult, az első két emeletén 2016-tól a Hotel Furmint nevű három csillagos tanszálloda működik. A felső szintek használatba vételéhez további munkálatok szükségesek. Ehhez, valamint a kollégium másik épületének teljes körű felújítására reményeink szerint rendelkezésre áll a szükséges forrás az EMMI jóvoltából. Jelenleg a tervezési munkák folynak.

A gyakorlóiskola 1979-ben költözött új, korszerű, önálló épületbe. Árvay József, a sárospataki tanítóképzés megteremtője és első igazgatója nevét vette fel. A Miskolci Egyetem 2011-ben átadta a gyakorlóiskolát a Római Katolikus Egyháznak. 2013 őszétől az önkormányzati fenntartású Sárospataki II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola pedagógusai biztosítják nagy odaadással és kiváló felkészültséggel hallgatóink számára a gyakorlati képzést.

2002-ben megújult a könyvtár és a tornaterem, valamint táncterem és kondicionáló terem kialakítására is sor került. Az oktatási főépület állagmegóvására irányuló felújítás és korszerűsítés Sárospatak város és az Eszterházy Károly Egyetem törekvéseiben határozott cél, melynek mielőbbi megvalósulásában bízunk.

Most pedig tekintsük át röviden a képzési kínálat bővülésének folyamatát! A tanítóképzés mellett elsőként az óvodapedagógus-képzés szükségessége jelentkezett társadalmi igényként. Az 1960-as évek végének folyamatosan emelkedő gyermeklétszáma óvodák építését vonta maga után, ezért 1971 szeptemberében Sárospatakon is megkezdődött az óvónőképzés, amely 1976-ban felsőfokúvá vált. A hallgatók képzésében korábban a város valamennyi óvodája részt vett, majd az óvodai összevonásokat és a szervezeti átalakulásokat követően, 2010-től az önkormányzati fenntartású Carolina Óvoda és Bölcsőde biztosít mind infrastrukturális körülményeiben, mind személyi összetételében kiváló feltételeket a gyakorlati képzés magas színvonalú megvalósulásához.

Tanító- és óvodapedagógus-képzésünk iránt az 1990-es években más városok intézményei is érdeklődtek, ezért kihelyezett képzések indultak Kassán (1992-2004 között tanítóképző tagozat) és Egerben (1994-2003 között óvodapedagógus-képzés).

A Miskolci Egyetemmel való integrációs időszakban ifjúságsegítő, médiatechnológus asszisztens, csecsemő- és kisgyermekgondozó felsőfokú szakképzések voltak elérhetőek Sárospatakon.

Az Eszterházy Károly Főiskolához való csatlakozás első három esztendejében rektori megbízott segítette a gazdasági konszolidációt, irányította a szakmai megújulást, támogatta a karnak az egri szervezetbe történő integrálódását. E munka eredményeként a sárospataki képzési portfólió is folyamatos bővülést mutat: a regionális munkaerő-piaci igényeknek is megfelelő felsőoktatási szakképzések (turizmus-vendéglátás, programtervező informatikus, szőlész-borász mérnökasszisztens) mellett újabb alapképzések, azaz diplomát adó tanulmányok váltak elérhetővé Sárospatakon. Ma már csecsemő- és kisgyermeknevelő,

programtervező informatikus, valamint szőlész-borász mérnök szakon is kínálunk továbbtanulási lehetőséget az érdeklődők számára a hagyományos tanító és óvodapedagógus szakokon túl, továbbá mesterképzésekre is jelentkezhetnek hozzánk a pedagógus alapidiplomával rendelkezők, gyakorló pedagógusaink számára pedig számos szakirányú továbbképzési lehetőséget kínálunk.

Az országos hatókörű Magyar Comenius Társaság a Comenius-kutatás nemzetközi hírű műhelyeként 1986-ban jött létre. Egykori alapító tagjai és jelenlegi működtetői közt kiemelkedő szerepet játszottak, játszanak a város két felsőoktatási intézményének (a Képzőnek és a Református Teológiai Akadémiának) tudós professzorai, oktatói. A Társaság éves közgyűlésének és tudományos felolvasó ülésének a kezdetektől a Pataki Képző ad otthont, a Képző mindenkori vezetője pedig a Társaság alelnöki funkcióját tölti be.

Irodalom

- Dienes D., Ugrai J. (2013). *A Sárospataki Református Kollégium története*. Sárospatak: Hernád Kiadó.
- Fehér E. (2007). *A sárospataki tanítóképzés másfél évszázada (1857-2007)*. Budapest: Eötvös József Könyvkiadó.
- Földy K. L. (2004) Felső-magyarországi tradíció. A sárospataki tanítóképző épülete mesélni kezd. *Zempléni Múzsza*, IV (4), 12-25.
- Ködöböcz J.(1986) *Tanítóképzés Sárospatakon. A kollégiumi és középfokú képzés négy évszázada*. Budapest: Tankönyvkiadó.